

Írta: Mikus Gyula

DROGKONFERENCIÁK

Beszámolómban két eseményt igyekszem feldolgozni, amennyire lehetőségem nyújtja, két egymást követő konferencia anyagát, hozzáfűzve mindegyikhez saját gondolataimat, értékeléseimet és tapasztalataimat.

Azontúl, hogy személyesen is érint és érdekel volt gondozottaimon és velem ma is kapcsolatban lévő barátaimon keresztül a szenvedélybetegség és a kábítószer-probléma, mint egyszerű hallgatót is mélyen érdekelt az Almássy téren rendezett jún. 1-jei „Szenvedélyek napjának” programja ugyanúgy, mint a BRFK nagyszerűen szervezett „Drog-gondok” címszavú jún. 26-i konferenciája. Természetesen mind a kettőt nagy érdeklődéssel végighallgattam, és amennyire lehetőségem nyílt, jegyzeteltem.

Magam a 80-as évek végén abbahagytam, mint igazgató és pszichológus a szenvedélybetegekhez kapcsolódó elméleti és gyakorlati munkámat.

Mindkét konferencia arról győzött meg, hogy azóta bizony rengeteget változott a világ. Már abban az időben is voltak drámai események, és nekünk is voltak szenvedélybeteg halottaink, de mégis teljesen más a jelenlegi helyzet. Rohamosan nő a kábítószeresek száma, és az általuk használt szerek, drogok változatossága. Egyre fiatalabbak kerülnek be a veszélyzónába, megnőtt a kábítószeresek között a bűncselekmény befolyásoltság, az alvilági összeköttetések és külföldi érdekeltségek hatása és befolyása.

Rám a két konferencia programjából és anyagaiból a legnagyobb hatása a „Más világ (Egy anya naplójából)”c. gyűjtemény tette, amely filmfeldolgozásban is ismertté vált. Szinte egyedülállóan emberközelí, mélyen drámai anyagának most az írásbeli változatával szeretnék röviden foglalkozni.

A kábítószer sodrásában élő és vele együtt vergődő anya az első injekciós tütől és anyagok megtalálásától az eszméletlenül végighallgatott drámai halálhírig a két éven keresztül tartó szenvedés mélységeit és reményeit, altatásait végigéli, és többször halálra szánja magát is. Olyan remek realitással és őszinteséggel megírt ez a napló, hogy mi is vele együtt hiszünk, reménykedünk és kételkedünk.

Az is teljesen logikusnak tűnik, hogy az anya, aki fiáért olyan hatalmas küzdelmet folytatott éveken át, a felejtés és megnyugvás helyett kríziselemzést ír, fontolóra veszi, miben segíthet a sorstárs drogos szülőknek a helyes magatartás és megfelelő viselkedés kialakításában. Ez mintegy második napló.

Mielőtt hozzáfogna, fiának nevében megnyilatkozik. Attila is látta, írja, hogy nem volt érdemes, hogy most már tudja, csalóka fény volt, ami hívogatta és annyi jót ígért.

Figyeljünk és hallgassunk egymásra.

A napló tele van nagyszerű mellékletekkel és kiegészítésekkel. Közülük csak a legfontosabbakat említeném meg, nem is a fontosságuk sorrendjében.

A bő és gazdag ismeretanyagból figyelemre méltók, fiára vonatkozó, szinte élő baráti, barátnői emlékek, a háromgyermekes anya önvallomása (neki drogos leánya volt). Rimanóczy Ildikó „hét kemény drogos év” alatt szerzett tapasztalatai jól illeszkednek a kríziselemzés állításaihoz.

Fontos kiegészítésnek érzem, az „Egy gyógyuló naplója”- szemelvényt a „Sorstársak” ciklusból.

A Leo Amici Alapítvány drogosának sikeres, a győzelem jeleit magában hordó tíz napja, egyre javuló helyzete azt mutatja, hogy megfelelő helyen és segítséggel a megfelelő akaraterő és elszánás birtokában van esély a gyógyulásra. A komlói drogosok munkában töltik mindennapjaikat. A fizikai munka és a sport sokat segít a regenerálódásban. Ezek a gyógyulás és terápia alapvető forrásai lehetnek.

A gyógyulok jelmondata: élj a mában!, emlékezz a múltra!, gondoldj a jövőre!. „Az út hosszú. Látni kell a végét, a célt? Nem csak járni kell, és akarni élni, végig járni az utunkat, élni.”

„Az örök mumus, a drog mindig ott marad az agyad egy hátsó kis zugában, hogy tudd, csak a teljes és boldog élet az, ami megvéd tőle. Ha ezt tudod, akkor már nincs is szükséged rá!”

Én a gyógyulok jelmondatához kapcsolnám (mert ide is tartozik) Kály-Kullay Károly szép írását, a „Hit és gyógyulás” ciklusból. Walter Kindermann idézetével nyit: „Segíteni a drogosnak annyi, mint megtanítani élni”. „Élni”. Ezt az egyszerű szót csak az tudja igazán ízlelgetni, aki közel került már a halálhoz, akit megcsapott a megsemmisülés szele. Járnai, végtagfájdalmak nélkül. Nézni tiszta pupillákkal... gondolkodni szabadon, anyagmentesen.

Miközben újra tanítjuk élni szenvedő barátainkat, mi is gazdagabbak leszünk, többet tudunk meg az életről.”

A fenti szempontokból tanulságos a kiegészítésben szereplő Rácz József pszichiátertől származó anyag. „Milyen módszerekkel lehet segíteni, ösztönözni és megszervezni a drogbetegek felépülésének szakaszait.”

Hozzám hangvételében és felfogásában közelebb áll az Oldás és kötés c. írás, amely Komáromi Évának, a Kék Pont drogkonzultációs központ pszichológusának jól sikerült írása. Ez sok tekintetben összhangban van az anya naplójának szülőcsoportra vonatkozó tétéleivel és gondolataival. Talán nem lenne teljes a gyűjtemény és a vele kapcsolatos hivatkozás Pelle Andrea ügyvéd a „Társaság a szabadságjogokért” drogsegélyszolgálat vezetőjének nyilatkozata nélkül. Ennek címe: „Büntett, vagy betegség”.

Ennek az anyagnak a bővebb kifejtését nagy együttérzéssel hallgattuk a BRFK-n szervezett konferencián. Ezen a konferencián a feltételezettnél is humánusabb, tárgyilagosabb volt a légkör. Ezt erősítették olyan példaértékűen tárgyilagos felszólalások, mint Németh Zsolt alezredes főiskolai tanáré és nem utolsósorban az új osztályvezető Csendes László r. alezredes részletes ismertetése napjaink drogproblémáiról, amelyben sürgette az egymást segítő kutató jogi, orvosi együttműködést, és igényelte az egyházi terület segítségét is. Fontosnak tartotta a gyógyszertárakkal való szorosabb együttműködést és ellenőrzést, szerinte túl könnyen lehet megszerezni a lejárt gyógyszereket.

Az Almássy téri rendezvénynek kétségtelenül egyik legnépszerűbb, nagy feltűnést keltett, sajnos csak kevés példányszámban megjelent, alig hozzáférhető, 140 oldalas kiadványa: Bereczki Sándornak a Cserkesz utcai Alapítványi Otthon széles körben ismert vezetőjének „Győztes, vagy vesztes” c. könyve.

Bereczki Sándor lelkipásztor évtizedek óta kutatja és tanulmányozza tudományosan is a drogproblémákat. Széles körű nemzetközi tapasztalatokkal és ismeretanyaggal dolgozik. Érdeklődése kiterjed az alkoholizmusra, az ún. kemény drogokra és ezek legújabb változataira. Munkájában igyekszik javaslatokat és útmutatásokat adni a megelőzés és megszüntetés problémáira is. Ezzel kapcsolatban leírja saját Cserkesz utcai tapasztalatait is. Bereczki Sándor már fiatal lelki gondozóként ráébredt arra, hogy a szenvedélybetegek kezelésének csakis hosszú távú és széles körű komplex szakmai (orvosi, szociális) és lelki gondozói munka hozhatja meg sikereit. Tapasztalatait, ilyen irányú törekvéseit egyformán ismerik külföldön és Magyarországon is. Egyre több szenvedélybeteg kereste fel személyesen is. Alkoholfüggők, politoxikománok, szipusok, később a szélsőségesebb kábítószeresek is kérték személyes segítségét. Az a meggyőződés alakult ki benne, hogy a függőségben élő embereken a kényszerelvonók keveset vagy semmit nem segítenek. Gyakran saját lakásába fogadta be a leépült, legnehezebb egészségi és szociális állapotú, esetleg hajléktalan szenvedélybetegeket. Barátaival együtt sokat rehabilitált közülük. A szenvedélybetegeknek és hozzátartozóiknak havi rendszerességgel egész napos terápiás programokat rendezett. 1988-tól beindította a fővárosi „Teaházi szolgálatot”. Ezt is elsősorban a legrászorultabbak részére. A hajléktalan és dolgozó fiatalok közül több ezren éltek az általa szervezett segítségnyújtások lehetőségeivel. 1991-ben hozta létre szakemberek széles körű segítségével és támogatásával az

Emberbarát Alapítvány Drogrehabilitációs Intézetét, amely azóta is a főváros első és egyetlen ilyen intézete is. Munkatársaival együtt kidolgozták és vezetik a terápiás foglalkozásokat és az utógondozást, védett munkahelyeket hoztak létre a csökkent munkaképességű tartósan munkanélküli szenvedélybetegek részére (leginkább a Cserkesz utcai otthon rendszerén belül). Különös gondot fordít a fiatal szenvedélybetegek támogatására és mentésére, megelőző felvilágosításának szervezésében. Az évek folyamán az alapítvány drogcentrumában sok fiatal munkatársat és önkéntes segítőt szervezett be az általa létfontosságúnak ítélt tevékenységbe. A „Győztes vagy vesztes” c. könyv, amelyet Bereczki évtizedes kül- és belföldi tapasztalatai alapján írt, dr. Holczberger Mária lektorálásával jelent meg, az Alapítvány gondozásában.

A kötet válogatott és illusztratív. A Cserkesz utcai intézmény mechanizmusát szerencsésen mutatja be képanyagával. Ennek alapján még az indifferens érdeklődő is együttműködni vágyik és kedvet kap a betekintésre. A hallgatók a búság zavarával és a programok torlódásával küzdöttek. Topolánszky Ákos helyettes államtitkár beszámolóját feszült figyelemmel és érdeklődéssel vártam, aki fontos és kemény utalásokat használt a kábítószer terjedéséről. Az együttműködés hiányáról, a világjelenséggé válásról, a kábítószeres és a bűnözés kapcsolatáról, a pedagógusok felkészítésének szükségességéről és sajnos a bekövetkezett droghalál esetek (túladagolások, közlekedési balesetek) számáról is. Érdekes és fontos összefüggések tárultak fel, melyek számomra, aki az 1990-es évek elején kerültem ki a kábítószeres és alkoholisták állami gondozott fiatalokkal való foglalkozásból, számos eseményt merően más megvilágításba helyeztek. Azóta megváltozott a világ, és teljesen megváltozott a droghelyzet. Külön világ pl. a „dealerek” világa, amely kegyetlen és öntörvényű, melyet csak a pénz irányít, megszűnik a józan ész, az erkölcsök. A terjesztők elleni harc alig befolyásolható. Foglalkozott a helyettes államtitkár az egészséges ifjúság nevelésének szükségességével, a fiatalság saját önvédelmi rendszerének kialakításával.

Rigó Péter pszichiáter számos elismerő utalást tett Popper előadására és a Popper féle drogmegközelítésre. Rigó előadása, a „Kábítószer és kultúra” is nagyon érdekes volt. Fokozatosan levezette, hogy a kultúra és civilizáció személytelenné válása a túlzott technizáció és gépzenétől a videó és távközlés uralmáig szinte szükségtelenné teszi a természettel, a művészettel és a kultúrával való kapcsolatot. De az egészséges mozgást is. Nem mesélünk a gyermekeknek, kevesebbet olvasunk, minden téren jellemző az akkultúrálódás terjedése. Szerinte ez is egyik oka a kábítószer hatalmának. Elvész a gondolat szerepe, a művészet ereje és méltósága.

Nagyon fontos és várt előadás volt a tudós gyógyszerészé, az ENSZ fórumokon is közismert Bayer Istváné, aki végiglemezte a drogkereskedelem változásait. Mindenek előtt az ópiumhasználat anyagi mozgatóival foglalkozott. A brit ópiumpolitika elemzésénél érzékletesen bemutatta, hogyan vált a nemesi élvezetből tömegcikk. Sorban feltette számunkra a kérdéseket: Hagyomány-e csupán az ópium? Gazdasági kérdés-e az ópium? A gyarmatosítás következménye-e az ópium? Kisebbségi kérdés-e az ópium? Politika-e az ópium? Közben megismerhettünk bizonyos jelenségeket az ópium használatával kapcsolatban, szintén az angol hagyományokból, mivel itt volt a legfejlettebb a gyógyszeripari és a morfiumpyártás központja volt Anglia. Ismertette az Angliában jelentkező toxikomániás adatokat, majd az előadás talán legérdekesebb részében rátért a heroingyártás amerikai jellemzőire. Az ópiátok Amerikában a leginkább használt gyógyszerek közé tartoznak. Nem véletlen, hogy hihetetlenül megnőtt a toxikománok száma. A jellegzetes fiatal amerikai férfiak – mondjuk a 23 évesek – nagy számban kábítószeresek. New York a toxikománia központja. Az sem véletlen, hogy a heroin a munkanélküli feketék kábítószeres. Természetesen a második világháború és különösen a vietnámi háború jelentős változásokat hozott a heroinfogyasztás terjedésében, amikor is a katonák használták a drogot.

Kály-Kullay Károly előadása főleg azt feszegette, hogy hogyan lehet feltárni a kábítószerelés mélyebb családi okait és kísérő jelenségeit. Az alkohol veszélyeztetettség egyik melegágya a drogok terjedésének. Magyarországon 1 millió 200 ezer az alkoholista. Fontos adatok lehetnek és jelzések is az egy-szülős család körülményei, ahol a fiatal előtt nincs megfelelő férfiminta. Számos esetben a rövid, gyors gazdagodás a kiváltó ok. Az elhanyagoltság, a korai szülőnélküliség, az állami gondozottság mind befolyásoló tényezők lehetnek. Kály-Kullay valamennyi ok feltárását fontosnak tartja. A bekerülő kábítószeres fiatal minél előbbi gyógykezelését, megfelelő orvoshoz irányítását fontosnak tartja. Az együttműködésben nagy súlyt helyez a szülőkkel való állandó kapcsolatra és a család körülményeinek minél alaposabb feltárására.

A megismerkedést elsősorban az anyával folytatott hosszú beszélgetéssel indítja. Vele általában 2 óras egyéni beszélgetést folytat, amelyben valamennyi kora gyermekkori sérülésre is kitér. Szorgalmazza a minél gyorsabb bekapcsolását a már veszélyeztetett vagy már függő fiataloknak, célszerű ezeket, ha lehet minél gyorsabban orvoshoz irányítani, megfelelő gondozásban részesíteni. A fiatalokkal való foglalkozás mellett végig gondozni kell a szülőket is, létrehozták a szülőcsoportot a Mátix-Egyesület keretében, már évekkal ezelőtt.

Kály-Kullaytól ugyanennek a szemléletnek a bővebb kifejtését hallottuk a BRFK konferencián, ahol szóba került a pedagógusok e témával kapcsolatos felkészítése is. Megemlítette, milyen drámai hatást váltott ki a környezetből két 18 éves kábítós fiatal halálesete.

Az Almássy téri programból a már felsoroltakon kívül csupán az alkoholizmussal kapcsolatos két érdekes anyagot említek meg, korántsem a teljesség igényével. Az egyik egy névtelen alkoholista, az Anonim alkoholista klubja nevében tartott beszámolót. Végiglemezte többszörösen megkezdett, abbahagyott, új alapokra helyezett kórházi és közösségi próbálkozásait. Ma a klub lelkes munkatársa, aki bejár a kórházakba, hogy segítsen a tévelygőknek és támogassa példájával is a beteget. Ezzel az érdekes beszámolóval volt kapcsolatos az a kísérőanyag, amelyet a konferencián „Az alkoholizmus betegség progresszív felfogása (Addikciótól a felépülésig)” cím alatt közöltek. Az anyag amerikai változatában Doyle F. Linley (1968) szemléletesen ábrázolja az alkoholizmus ismert 9 jelét és ezt követően a folyamatos leromlason keresztül – amely akár évtizedekig tarthat – a felépülés és a társadalmi rehabilitálódás, tehát a családba és közösségbe való visszaépülés ugyancsak hosszú ideig tartó szakaszát.

A BRFK-anyagból jelentősnek érzem Csendes László beszámolójához kapcsolódó kábítószeres bűntettek adatait. Magyarországon a legutóbbi 1998-as adatok szerint 120 esetben foglaltak le összesen 634 kg kábítószer (nagy többségében heroint, de szerepel hasis, marihuána és amfetamin por is). 17 esetben felderítettek hasis, vadkender ültetvényt. Jelentős a kábítószeres bántott vagy vétség miatti büntető eljárás alá vont személyek száma is. 1998-ban összesen 455 főt vontak eljárás alá, és közülük csak 45 fő volt a külföldi állampolgár. A kábítószeres halálesetek száma csak 1993-tól ismeretes, korábbi adatokat nem regisztrált a rendőrség. Az 1993-94-95-ös halálesetek csaknem mind túladagolás következményei, 1996-ban 10 fő kábítószer-fogyasztást követő baleseten halt meg. Az 1997-ben regisztrált 13 főből 3 fő kábítószer-fogyasztást követően baleset vagy öngyilkosság áldozata, a legutóbbi 1998-as 22 áldozat túladagolás következtében halt meg. A BRFK programjából megemlítenő, érdekessége és fontossága miatt is Frech Ágnes másodfokú bírónő beszámolója az új jogszabályok és büntetőeljárások alkalmazásáról.

Mindenki számára izgalmas és jól követhető volt – már csak az írásbeli melléklet miatt is – Elekes Zsuzsanna és Paksi Borbála „A középiskolások alkohol és drogfogyasztása Budapesten 1999-ben” statisztikai beszámolója. Ez az anyag kitért a kábítószereken kívül a legális szerek, nyugtatók, alkohol és gyógyszerek együttes fogyasztására. Majd a marihuána és az összes tényleges kábítószer terjedésére. A legkorábbi adatok 1992-ből származnak, a legutóbbiakban kísérlet történt a 99-es adatok megközelítésére is. Ezek azonban nem teljesek.

Nagy várakozás előzte meg a Drog-gondok szimpóziumon Fűnk Sándor pszichiáter kábítószerkutató főorvos (Merényi kórház) addiktológus előadását. Ebből az előadásból megtudhattuk, hogy egy új fiatal kábítószeres generáció nőtt fel (17-18 évesek), akikben kevés az idősebb kábítószeresekre jellemző tapasztalat és félelemérzés. Teljes erővel vetik bele magukat a kábítószerrel való ismerkedésbe és éppen ezért nagyfokú a veszélyeztetettségük. Hamar jutnak el a toleranciáig, a változatosságok megközelítésére törekszenek. Hamar eljutnak a betegség harmadik fokozatáig, amely a mélypontot képezi. A családjukkal való együttműködés is meglehetősen nehéz.

Topolánszky Ákos helyettes államtitkár a BRFK-ban tartott előadásában beszélt a kábítószerproblémák történetének hármastagolásáról. Szerinte az első időszak az állítás és tagadás időszaka volt, elsősorban a problémák megközelítésének ösztönös időszaka. A második szakaszban az ösztönéleti szintről áttértünk a tudatosság, a válaszadás szintjére anélkül, hogy a tények és a valóság riasztó erejét a homályba burkoltuk volna.

Mit teszünk jelenleg? Próbáljuk megteremteni a koordinációt a kábítószeres ügyekben, az együttműködésre hivatott szervek kölcsönösségét kialakítani, a minisztériumon belül is, az összjátékot, a droginformációs központot. A perspektivikus vonalvezetést, a kormányzati, önkormányzati együttműködés lehetőségeit, egyszóval az áttekinthető drogstratégia alapjait, amelyben nagy szerepet szánunk a folyamatosságnak és megújulásnak, és a megújulás folyamatosságának.

„Nem titkolom, előttem olyan vízió bontakozik ki, amelyben mindenki (jogászok, orvosok, pedagógusok, pszichológusok) egyformán látják saját feladatukat, és amelyben a szülőknek és az önálló ifjúsági fórumoknak is megvan a maguk kábítószer-ellenes programja. Vízióm a közös drog nélküli cselekvés. Olyan megközelítésre törekszem, amelyben fontos a szülői, pedagógiai, ifjúsági drogellenes érzékenység. Ebben a vízióban az is szerepel, hogy a fiatalok képesek védekezni a drog ellen, hajlamosak és képesek visszautasítani a drogot.

A családok ereje és önvédettsége, a fiatalok ellenálló képessége és egészségvédelme fontos elemei ennek a programnak.

Az egyéni és társadalmi károk csökkentésének kábítószerellenes programja is fontos, az egész társadalom érzékenységének és különösen az érintett rétegek, korosztályok érzékenységének fokozásáról van szó. Lényeges, hogy mindenkinek van ereje és indíttatása a drog elleni védekezésre.” – mondta.